

บทที่ ๔

วิเคราะห์คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังของวัดสระบัวแก้วที่มีต่อ ชาวบ้านวังคูม ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

คุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังในเชิงปรัชญาที่ให้คติธรรมแก่จิต คติสอนใจแก่
อนุชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังสามารถที่จะสะท้อนจิตสำนึกทางคติธรรม
ความเชื่อต่างๆ ในพระพุทธศาสนาได้ เช่น พรหมวิหาร ๔ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐปฏิบัติ
การปฏิบัติแบบที่เป็นทางดำเนินให้ถึงจุดหมาย ความกตัญญู การปกครอง การบำเพ็ญประโยชน์
ต่อสังคม การสร้างเสริมคุณธรรมเบื้องต้น หลักการสร้างเสริม คุณธรรมเบื้องต้น ความสำคัญใน
ประเด็นนี้ อาจจะเป็นความหมายแฝง ที่มีความสำคัญที่มีผลต่อจิตใจโดยตรง จิตรกรรมฝาผนัง
นั้นไม่ว่าจะแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือวรรณคดีชาดกก็ตาม ล้วนแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับพุทธศาสนาทั้งสิ้น เราถือว่าเรื่องราวเหล่านี้มีคุณค่าเป็นคติธรรมที่เป็นข้อเตือนใจมนุษย์ให้
ปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะที่ควร จัดได้ว่าเป็นความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ

๑) เรื่องราวจากจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏอยู่ตามพุทธสถานโดยทั่วไป เป็นพุทธ
ศิลปะที่สะท้อนเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันได้อย่างมีสื่อมคล้าย ดูได้ทุกยุคทุกสมัย ทุกกาลเวลา
ไม่มีอดีตไม่มีปัจจุบัน มุ่งสอนสั่งธรรมเป็นสำคัญ และแสดงให้เห็นว่าธรรมเป็นของคู่โลก

๒) เรื่องราวจิตรกรรมฝาผนังแฝงไว้ด้วยคติธรรม อบรม เน้นแนว โดยเฉพาะเรื่อง
ชาดกนั้น ว่าด้วยความสุขของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้นั้นอยู่ที่การกระทำของตัวบุคคลนั่นเอง คือ ไม่
ทำความชั่ว ทำความดี ชำระจิตใจให้ผ่องแผ้ว โดยสรุปแล้วภาพชาดกจากจิตรกรรมฝาผนัง
ต้องการสะท้อนเรื่อง “หลักของกรรม” เป็นสำคัญ

๓) ภาพจากจิตรกรรมฝาผนังเป็นเครื่องเตือนสติมนุษย์ เช่น ภาพนรกสวรรค์ จากภาพ
ไตรภูมิ ที่นิยมเขียนไว้หลังพระประธาน เป็นเครื่องให้เห็นว่า ผู้ประพฤติชั่วย่อมมีนรกเป็นเครื่อง
รองรับ เท่ากับเป็นการเตือนให้คนดำรงชีพอย่างสุจริตชนนั่นเอง สรุปผลจากการศึกษาถึงคุณค่าใน
ด้านต่างๆ ดังนี้

๔.๑ คุณค่าด้านคติธรรม

จิตรกรรมฝาผนัง มรดกสะท้อนความคิดทางวัฒนธรรม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า จิตรกรรมเป็นผลงานทางวัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทยซึ่งเนื้อเรื่องของจิตรกรรมนั้นเป็นการแสดงเรื่องราวในพระพุทธศาสนา คือเล่าเรื่องพุทธประวัติหรือประวัติของพระโพธิสัตว์ ๑๐ องค์ ในชาติก่อนที่จะจุติมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งงานจิตรกรรมไทยนี้ถือเป็นสื่อที่มีลักษณะทางแบบแผนที่เฉพาะตัว และลักษณะดังกล่าวนี้ก็ทำให้เกิดเนื้อหา หรือความหมายขึ้น โดยความหมายดังกล่าวนี้สะท้อนให้เราเห็นถึงความคิด ความเชื่อและโลกทัศน์ต่างๆ ในสังคมที่ผลงานเหล่านั้นได้ถูกสร้างขึ้น^๑

อนึ่ง จุดมุ่งหมายของจิตรกรรมฝาผนังของไทย นอกจากจะมีไว้เพื่อประดับตกแต่งในโบสถ์วิหารให้เกิดความสวยงามแล้ว คุณค่าประการหนึ่งที่จะได้รับคือเรื่องราวหลักธรรมบางประการที่พระสงฆ์เทศนาสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนยึดถือนำไปปฏิบัติ เรื่องเหล่านี้มิใช่มีแต่ในคำเทศนาของพระสงฆ์เท่านั้น ยังปรากฏเป็นภาพเล่าเรื่องบนผนังอาคารภายในวิหารนั้นด้วย ฉะนั้นเมื่อพระสงฆ์เทศนาให้ฟัง หูย่อมได้ยินและตาก็มีโอกาสได้เห็นภาพที่ปรากฏบนผนัง ทำให้สามารถทำความเข้าใจซาบซึ้งทั้งก่อนฟังเทศน์ ขณะกำลังเทศน์และหลังจากฟังเทศน์จบแล้ว ความอันใดที่ได้ฟังจากพระเทศน์ยังขัดข้องใจ ก็สามารถทบทวนกับภาพเขียนจนเข้าใจตลอดจนซาบซึ้งได้^๒

อนึ่ง คุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ที่ศึกษาหาความรู้จากภาพเหล่านั้น การศึกษาอาจแบ่งได้หลายแง่หลายมุม อาทิ การศึกษาถึงศิลปความงาม สภาพความเป็นอยู่ การสร้างบ้านแปลงเรือน ชีวิตของสังคมประจำวันของกษัตริย์ของคนในราชสำนัก รวมไปถึงบุคคลธรรมดา ตลอดจนจารีตประเพณีของคนในสมัยโบราณ ฯลฯ ซึ่งจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นว่า เรื่องราวความเป็นอยู่ในสมัยที่ตนยังมีชีวิตอยู่ จิตรกรเองใช้ความพยายาม

^๑ ปรีชญานิ ประสพเนตร, “จิตรกรรม : สะท้อนความคิดทางวัฒนธรรม”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชามนุษยวิทยา, (คณะโบราณคดี : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

^๒ สมชาย สอนกนก, “คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), บทคัดย่อ.

อย่างยิ่งที่จะอธิบายชีวิตทุกแง่ทุกมุม ตลอดจนภาพธรรมชาติแวดล้อมลงไปในภาพจิตรกรรมนั้นด้วย” ผู้วิจัย จึงได้สรุปคุณค่าด้านคติธรรมที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังวัดสระบัวแก้ว มีดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ คุณค่าด้านคติธรรมสำหรับการปกครอง

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมนิยมอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ เพราะฉะนั้นคนในสังคมจึงประกอบไปด้วยสมาชิกทุกเพศทุกวัย มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านฐานะ หน้าที่ การงาน อุปนิสัย ความรู้ความและความประพฤติทั้งคนดีและคนเลว มีทั้งคนแข็งแรงและคนอ่อนแอ หากไม่มีการปกครอง ไม่มีผู้ควบคุม รักษาระเบียบของสังคม ๆ ก็จะทำให้สับสนวุ่นวาย ไม่มีระเบียบวินัย จะมีการกดขี่ข่มเหงกัน เอาเปรียบกันตามใจชอบ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปกครอง เพื่อควบคุมดูแลสังคมให้มีความเรียบร้อย มีความสงบสุข ดังปรากฏในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ที่ทรงปกครองประเทศด้วยทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ภายหลังที่ทรงครองราชย์สมบัติแล้ว

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่ผู้นำ หรือผู้ทำหน้าที่ปกครองหมู่คณะมากกว่าระบบปกครองที่นำมาใช้บริหารแคว้นหรือประเทศชาติ เพราะเมื่อผู้นำตั้งอยู่ในธรรมแล้ว การปกครองด้วยระบบใดก็ดีทั้งนั้น ที่สำคัญอยู่ที่ตัวผู้ปกครองหรือพระราชามีคุณธรรมและจริยธรรมหรือไม่ ถ้าหากผู้ปกครองหรือพระราชามีประพฤตินอยู่ในธรรม ความผาสุกก็จะเกิดขึ้นกับอาณาประชาราษฎร์ ในทางตรงกันข้าม หากพระราชามีที่ตั้งอยู่ในธรรมชาวมืองก็อยู่ไม่เป็นสุข ดังพุทธพจน์ที่ว่า^๔

เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจ่าฝูงไปคดเคี้ยว ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใด ได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนชาวมืองนั้น ก็จะประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หาก พระราชามีที่ตั้งอยู่ในธรรมชาวมืองนั้นก็อยู่เป็นสุข เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจ่าฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้

^๓มหาวิทยาลัย มหาภูมิราชวิทยาลัย, “จิตรกรรมฝาผนังวัดบวรนิเวศวิหาร : รูปแบบงานจิตรกรรมที่เปลี่ยนไป”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.mbu.ac.th/index.php?option=com>, (๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๔).

^๔ พ.ช. (ไทย) ๒๓/๑๓๓-๑๓๖/๑๔๘.

เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติชอบธรรมประชาชนชาวเมืองนั้น ก็จะประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นสุข

๔.๑.๒ ค่าด้านคติธรรมสำหรับการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

จากภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่อง เวสสันดรชาดก จะเห็นว่า ทำให้ได้คติธรรมหลายแง่มุม กล่าวคือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่ามนุษย์ยังไม่อาจหลีกเลี่ยงในการติดต่อเกี่ยวสัมพันธ์กับสังคมได้ การเกี่ยวข้องสัมพันธ์นั้นเริ่มตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว ระดับเครือญาติ ระดับผู้ร่วมงาน จนกระทั่งสังคมในระดับประเทศหรือระดับโลก การที่จะสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุข มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้น คนทุกคนในสังคมจะต้องรู้จักปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม นั่นคือการรู้จักเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนทำหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือส่วนรวม เพื่อสร้างสังคมให้น่าอยู่อาศัย ซึ่งการอุทิศตนทำหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมนั้น เราจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเน้นมากเป็นพิเศษและถือว่าเป็นอุดมคติของพระพุทธศาสนาด้วย ดังที่พระองค์ทรงประทานโอวาทแก่เหล่าพระอรหันต์ ๖๐ รูปเมื่อครั้งจะออกไปประกาศพระศาสนา มีใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลเพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปทางเดียวกัน ๒ รูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด”^๕ อย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ของนักบวชหรือผู้ละบ้านเรือนแล้วฝ่ายเดียว หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยกันเสริมสร้างความรักสามัคคี และความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งระบบสังคมที่เข้มแข็ง เป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป

๔.๑.๓ ผลคุณค่าด้านคติความเชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว

ไตรภูมินี้เป็นคติความเชื่อที่มีกับชนชาติไทยตั้งแต่ครั้งสุโขทัย ซึ่งไตรภูมินี้เป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไทที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของคนในสมัยก่อนที่จะพยายามรู้และเข้าใจในเรื่องของการสร้างโลก เรื่องภูมิศาสตร์และปรากฏการณ์ธรรมชาติโดย

^๕ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๘๖/๔๖ - ๔๗.

พยายามที่จะอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เช่น แหล่งกำเนิดของแม่น้ำซึ่งไหลออกมาจากปากของสัตว์ทั้ง ๔ การเกิดจันทรคราส การกำเนิดของสัตว์ต่าง ๆ เช่น ราชสีห์ ช้าง ครุฑ นาค และหงส์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้อธิบายชี้แจงรูปพรรณสัณฐาน ส่วนประกอบของทวีปทั้ง ๔ และรวมไปถึงสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งความเชื่อในเรื่องไตรภูมินี้มีความผูกพันกับความเชื่อของคนไทยมาช้านานส่งผลให้คนไทยมีความเชื่อ ความคิดไปตามเรื่องราวที่ปรากฏในไตรภูมิ เช่น ความเชื่อในการที่จะเกิดใหม่ในสภาพที่ดีกว่า ด้วยการหมั่นทำบุญทำทาน ทำความดี เพื่อหวังที่จะได้เกิดใหม่ในภพที่ดีกว่า ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม และการมีชาตินี้ชาติหน้า^๖

๔.๑.๔ ผลคติความเชื่อจากมหาเวสสันดรชาดก

เป็นคติความเชื่อของชาวพุทธที่ว่า พระโพธิสัตว์ก่อนที่จะประสูติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงได้เสวยชาติเป็นพระเวสสันดร เพื่อบำเพ็ญเพียรจนถึงพระชาติสุดท้ายจึงได้ตรัสรู้ ซึ่งภพชาดกนี้จะเป็นตัวแทนของการบำเพ็ญทานบารมีในรูปแบบต่าง ๆ และมีความหมายแอบแฝงที่ต้องการแนะนำประชาชนให้รู้จักการให้ และการทำบุญอีกด้วย^๗ อนึ่ง หลักธรรมในการทำหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์สังคมนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสแนะนำข้อปฏิบัติไว้ในมงคลสูตรชุดที่ ๕ อันเป็นกระบวนการในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม คือ “การให้ทาน การประพฤดิธรรม การสงเคราะห์ญาติ การงานที่ไม่มีโทษนี้เป็นมงคลอันสูงสุด”^๘ โดยที่การบำเพ็ญทางเป็นเรื่องของการให้ หรือแบ่งปัน อันถือว่าเป็นเครื่องเกื้อหนุนสังคมในทางวัตถุ ด้วยการกระจายสิ่งบริโภคให้ทั่วถึงกัน เพื่อลดความกดดันในสังคมและยึดเหนี่ยวสังคมให้มีเอกภาพ ให้คนเป็นอยู่โดยไม่ต้องเบียดเบียนแย่งชิงกัน

การประพฤดิธรรมเป็นเรื่องของแนวทางที่นักสังคมสงเคราะห์ทั้งหลายจะต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เกิดการสงเคราะห์ที่ผิดพลาด และเพื่อให้การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเป็นไปได้อย่างเต็มที่ การสงเคราะห์ญาติ เป็นเรื่องของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะเป็นญาติโดย

^๖ ปรีธดา ก่ออนันตกุล, ภาษาของจิตรกรรมไทย, (เอกสารงานวิจัย), (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๘.

^๗ นางสาวปรีชญานิ ประสพเนตร, จิตรกรรม : สะท้อนความคิดทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕ - ๑๖.

^๘ พ.พ. (ไทย) ๒๕/๓/๓.

สายโลหิต หรือเป็นญาติโดยการรู้จักคุ้นเคย เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความเป็นปึกแผ่นของสังคมให้เกิดขึ้น และการทำงานไม่มีโทษ เป็นเรื่องของการทำงานที่สุจริต รวมถึงงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น งานในหน่วยกู้ภัยต่าง ๆ งานกาชาดงานสังคมสงเคราะห์ และงานสาธารณกุศล ซึ่งงานที่เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมที่สามารถมองเห็นได้ในปัจจุบันนี้มีหลายรูปแบบ เช่น การสร้างโรงเรียนในชนบท การสร้างโรงพยาบาล การสร้างเขื่อนเก็บน้ำ และโครงการปลูกป่าถาวรตามพระราชดำริ ซึ่งสอดคล้องกับพุทธพจน์ที่ว่า “ชนเหล่าใดสร้างอารามปลูกต้นไม้ สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทาน และบ่อน้ำทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านั้นย่อมมีบุญเจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีลเป็นผู้ไปสวรรค์”^๕

๔.๒ คุณค่าต่อประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเพณีวัฒนธรรมไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ แม้หมู่บ้านและชุมชนอื่นๆ ก็เช่นกันได้รับอิทธิพลด้านพระพุทธศาสนา จนกระทั่งเกิดผสมผสานกันเป็นประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีการทำบุญตามเดือน คือ ประเพณีฮีตสิบสองที่นิยมปฏิบัติกันมาแต่โบราณหลายชั่วอายุคน เป็นการพัฒนาทั้งด้านสภาพสังคมและจิตใจของบุคคลให้มีความรักใคร่ สามัคคีต่อกัน เพราะมีกิจกรรมร่วมกัน โดยกลุ่มเน้นประเพณีวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาและออกพรรษา^๖

คำว่า ฮีต ๑๒ ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี ได้แก่ เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม, เดือนยี่บุญคูณลาน, เดือน ๓ บุญข้าวจี, เดือน ๔ บุญพะเหวด, เดือน ๕ บุญสงกรานต์, เดือน ๖ บุญบั้งไฟ, เดือน ๗ บุญซำฮะ, เดือน ๘ บุญเข้าพรรษา, เดือน ๙ บุญข้าวประดับดิน, เดือน ๑๐ บุญข้าวสาก (สลากภัตร), เดือน ๑๑

^๕ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๗/๖๑.

^{๖๖} พระมหาเกษม หาสจิตโต (พยุง), “อิทธิพลพระพุทธศาสนาเถรวาทต่อศิลปวัฒนธรรม สมัยสุโขทัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

บุญออกพรรษา, เดือน ๑๒ บุญกฐิน^{๑๑} ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชาวบ้านวังคูนได้เกี่ยวข้องกับ
จิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในอุโบสถ มีดังนี้

๑) ประเพณีบุญพะเหวด

ในเดือน ๔ หรือบุญเทศน์มหาชาติ นิยมแห่ผ้าไปตามหมู่บ้านและเวียนรอบอุโบสถ
ภายในวัดวังคูน สืบเนื่องจากคติความเชื่อที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่อง มหาเวสสันดร
ชาดก โดยชาวบ้านเชื่อกันว่า บุญพะเหวด หรือบุญประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นงานบุญประเพณีอีก
งานหนึ่งประจำเดือน ๔ ของชาวอีสาน เป็นการทำบุญเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระชาติ ๆ หนึ่งของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการบำเพ็ญบารมีครั้งยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัส
รู้เป็นพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า คือครั้งอุปติเป็นพระเวสสันดรธ หากจะว่าไปแล้วบุญพะเหวดนี้
เป็นงานบุญประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวพุทธในภาคอีสาน ซึ่งมีความเชื่อสืบเนื่องมาจากเนื้อเรื่องที่
ปรากฏในหนังสือเทศน์ “มัลลย์หมื่น มัลลย์แสน” ที่กล่าวถึงพระมัลลย์เถระขึ้นไปไหว้พระธาตุเกษ
แก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้พบปะสนทนากับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ผู้ส่ง
ความมาถึงมนุษยโลกว่า “ถ้ามนุษย์ต้องการพบและร่วมเกิดกับท่าน จงอย่าฆ่าดีบิดาบิดาพ่อแม่
สมณพราหมณาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธรูป และยุยงพระสงฆ์ให้แตกกัน ให้ตั้งใจฟังมหาเวส
(เทศน์มหาชาติ) ให้จบในมือหนึ่งวันเดียว”^{๑๒}

คุณค่าของบุญพะเหวดนี้จัดว่า เป็นงานบุญประเพณีที่สื่อให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจ
ร่วมรักสามัคคีของคนในชุมชนอีสานมาแต่โบราณกาล เพราะงานบุญดังกล่าวเป็นงานบุญที่ต้อง
อาศัยเรี่ยวแรงทั้งกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์ของบุคคลหลายฝ่ายมาร่วมด้วยช่วยกัน เริ่ม
ตั้งแต่การตระเตรียมสถานที่บริเวณงาน การทำเตรียมสถานที่บริเวณศาลาโรงธรรม การเตรียมวัสดุ
อุปกรณ์ในการประดับตกแต่งสถานที่บริเวณงาน ไม่ว่าจะเป็นการตัดรูปกระดาษ การชิงช้า
สายสัญญาณ การเก็บลูกเต๋ามาทำให้แห้ง การเตรียมอ่างน้ำมนต์ การเตรียมต้นกล้วย ต้นอ้อย ลูก

^{๑๑} บัวศรี ศรีสูง, ธีต-คองอีสาน และปภิกษคคติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์พรินต์
ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๓), หน้า ๑ – ๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลสารการ, เจ้าอาวาสวัดสระบัวแก้ว รองเจ้าคณะอำเภอหนองสองห้อง, ๕
กรกฎาคม ๒๕๕๔

มะพร้าว เป็นต้น ตลอดจนการเตรียมบุคคลที่จะต้องไปนิมนต์พระสงฆ์ตามหมู่บ้านต่าง ๆ มาเทศน์ที่เรียกว่าไปใส่หนังสือเทศน์^{๓๓}

๒) ประเพณีบุญเข้าพรรษาและออกพรรษา

ชาวพุทธในบ้านวังคุณ นิยมเข้าวัด ฟังธรรม กินทาน ภาวนาในชว่ทศกาลเข้าพรรษา เพราะเชื่อว่า มีเวลาปฏิบัติธรรมได้มากและมีความสำรวม ระมัดระวังกาย วาจาและใจอย่างเคร่งครัดกว่าเวลาอื่น นอกจาก จะได้ให้ทานทำบุญใส่บาตร รักษาศีล ฟังธรรม เจริญภาวนา อันทำให้เกิดปัญญารู้ตามสภาพความเป็นจริงในชีวิต^{๓๔}

๓) ประเพณีบุญกฐิน

ชาวพุทธในบ้านวังคุณ ต่างก็ร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าเป็นอีกบุญหนึ่งที่จะทำให้ตนมีความสุข ด้วยการเสียสละแรงกาย แรงใจ สละทรัพย์เป็นสาธารณะประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๓๕}สรุปว่า ในภาพรวมแล้ว การปฏิบัติตนตามประเพณีต่างๆ ของชาวบ้านวังคุณนั้น เป็นไปตามกาลสมัย โดยแต่เดิมก็รักษาประเพณีไว้ครบถ้วน ต่อมา เมื่อเห็นว่า ประเพณีใดไม่เข้ากับความนิยมของชาวบ้าน ก็จะเปลี่ยนไปตามยุคสมัยนั่นเอง

๔.๓ คุณค่าต่อสังคมและชุมชนบ้านวังคุณ

ผู้เขียนจิตรกรรมฝาผนัง ทำขึ้นด้วยความศรัทธาในพุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นของสูงส่ง ดังนั้น เมื่อช่างเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติจึงทำด้วยใจศรัทธา โดยไม่หวังสินจ้างรางวัลอะไรทั้งสิ้น โดยมีศรัทธาเป็นพื้นฐาน มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่หวังผลบุญกุศลเป็นสำคัญ ศิลปินจึงใช้สมาธิอย่างแรงกล้าในการสร้างจิตรกรรมฝาผนังเพื่ออุทิศเป็นบุญกุศล ภาพที่ออกมาจึงดูแน่นหนักเรื่องราวไปทั้งอาคาร นั่นหมายความว่า ในการเขียนภาพแต่ละครั้งศิลปินต้องรวบรวมสมาธิให้แน่นแน่ เพื่อที่จะให้ได้ภาพที่มีความงดงามเป็นพิเศษสุดยอด ดังนั้น ผลงานที่สำเร็จออกมาจึง

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูจารุธรรมสาร, เจ้าคณะตำบลหนองเม็ก, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายปัญญา อุดมรัตน์, ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังคุณ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายสมพร คำพิลา, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านวังคุณ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เป็นการบรรยายบันทึกความจริงโดยไร้สิ่งอื่นใดเคลือบแฝง นั้นแสดงว่าหลักฐานจากจิตรกรรมฝาผนังเป็นความจริงที่เชื่อถือได้อีกประการหนึ่งด้วย สำหรับความสำคัญในประเด็นนี้แยกออกได้เป็น ๔ ประการ คือ

๑) เป็นการยกย่องเชิดชูศาสนา วรรณคดี และเสริมบารมีพระมหากษัตริย์ ที่ว่าเป็นการยกย่องเชิดชูศาสนานั้น เพราะส่วนใหญ่จะแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติหรือชาดกส่วนวรรณคดีนั้นเลือกแสดงเฉพาะวรรณคดีที่มีชื่อเสียง เช่น สังข์ทอง สุวรรณหงส์ รามเกียรติ์ เสริมพระบารมีพระมหากษัตริย์ก็เป็นการแสดงเรื่องราวพงสาวดาร หรือภาพเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ คุณธรรมอย่างใหญ่หลวงที่มีต่อประเทศชาติ^{๖๖}

๒) เพื่อประดับตกแต่งความสวยงามของอาคาร ภาพจิตรกรรมฝาผนังช่วยเพิ่มความสำคัญ ความสวยงามของอาคารหรือสถาปัตยกรรมนั้นให้มากยิ่งขึ้น การศึกษาในสมัยโบราณยังไม่มีระบบโรงเรียนสถาบันที่จะให้การศึกษาและความรู้แก่ประชาชนได้คือวัด วัดเป็นศูนย์กลางของวิชาการหลายแขนงมากมายเหลือคณานับ ผู้ถ่ายทอดวิชาการ คือพระสงฆ์ ธรรมเนียมไทยนิยมส่งลูกหลานเข้าไปศึกษาหาความรู้ในวัด โดยการส่งเข้าไปเป็นลูกศิษย์ปรนนิบัติพระอาจารย์ เมื่ออายุครบก็บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นภิกษุต่อไป การที่กุลบุตรได้อยู่ในวัดเป็นเวลานาน ย่อมสัมพันธ์กับรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่มีความโอ้อ่า ทั้งยังมีการประดับตกแต่งด้วยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาภายใต้จิตสำนึก เมื่อเข้าไปในพระอุโบสถ นอกจากจะพบพระประธานที่มีอาการสงบนิ่งแล้ว สิ่งที่ได้พบเห็นอีกอย่างหนึ่งก็คือ “ภาพจิตรกรรมบนฝาผนัง” ที่มีทั้งเรื่องพุทธประวัติหรือชาดกก็ตามประดับไว้โดยรอบผนัง ก็ได้อาศัยภาพเหล่านี้ศึกษาหาความรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจในพุทธประวัติยิ่งขึ้น^{๖๗}

๓) จิตรกรรมฝาผนังนอกจากจะเสริมความงามของอาคารแล้ว ยังใช้เป็นสื่อในการประกอบคำสอนในพุทธศาสนาด้วย คือ เมื่อพุทธศาสนิกชนได้ฟังพระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาเรื่อง

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายทวิช หมั่นภักดี, ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านวังคูณ, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางสุจิต คำพิลาต, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านวังคูณ, ๑๕ กรกฎาคม, ๒๕๕๔.

พุทธประวัติในอดีตแล้ว หันมาชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่เปรียบเสมือนอุปกรณ์การสอน ย่อมทำให้เกิดความซาบซึ้ง อันเป็นการน้อมนำไปประพจน์แต่สิ่งที่บุญกุศลยิ่งขึ้น^{๔๘}

๔) เป็นการแสดงออกซึ่งฝีมือและอารมณ์ของศิลปินโบราณ เพราะถ้าไม่มีการสร้างจิตรกรรมฝาผนัง ศิลปินก็ไม่โอกาสที่จะแสดงความคิดของตนเองออกมา จากจิตรกรรมฝาผนังจะเห็นได้ว่าศิลปินได้ถ่ายทอดสถานภาพของบุคคลระดับชั้นต่าง ๆ กัน ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาจนถึงสามัญชน ศิลปินจะแสดงออกให้เห็นความแตกต่างกันทั้งสี การเน้นความสำคัญ เครื่องแต่งกาย ถ้าเป็นพระมหากษัตริย์ก็จะใช้สีสดใสดูอย่างประณีต มีการตกแต่งอาภรณ์อย่างตระการตา ถ้าเป็นบ่าวสามัญชนก็ใช้สีคล้ำลง เสื้อผ้าก็เป็นธรรมดา ตลอดจนการถ่ายทอดลักษณะของป่าเขา ลำเนาไพร บ้านเรือน ปราสาทพระราชวัง ล้วนแต่ถูกบันทึกอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังทั้งสิ้น^{๔๙}

๔.๔ คุณค่าด้านสุนทรียภาพ

สุนทรียภาพ (Aesthetics) หมายถึง คุณค่าที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยเฉพาะเสียงและถ้อยคำอันไพเราะในยังหมายถึงสิ่งที่ตนอยากจะรังสรรค์ให้แก่ผู้อื่น โดยมุ่งเน้นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา จะมีความประณีตบรรจง มีการประดับตกแต่งลวดลาย ภาพแกะสลักและภาพจิตรกรรมที่งดงาม อันเป็นเหตุให้เกิดคุณค่าแก่บุคคลในทางจิตใจ และถือว่าการเขียนภาพนั้นเป็นไปตามสังคมในอุดมคติของมนุษย์ทั่วไปที่อยากจะเห็นความเจริญของมวลมนุษย์ในแง่ของศีลธรรมอันดีงาม^{๕๐}

สุนทรียภาพ ยังหมายถึง ความงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะที่แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจได้และรู้สึกได้ หรือเป็นความรู้สึก และความเข้าใจของแต่ละบุคคลที่มีต่อความงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะสุนทรียภาพ (Aesthetics) เป็นคำในภาษากรีก เดิมหมายถึงการรับรู้ทางความรู้สึก (sense perception) จนกระทั่งในศตวรรษที่ ๑๘ บวมการเทน (Baumgartner) นักปรัชญาชาวเยอรมันได้ให้ความหมายใหม่โดยหมายถึง การรับรู้และชื่นชมความงาม เป็นที่ทราบดี

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางละมัย นามอ่อนดา, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านวังคูณ, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นางอรศรี นามแสง, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านวังคูณ, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔"

^{๕๐} สมชาติ มณีโชติ, จิตรกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๒.

ว่าสุนทรียภาพเป็นเรื่องของอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งแต่ละคนย่อมให้คุณค่าสุนทรียภาพแตกต่างกันไป ตามความหมายของสุนทรียภาพในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ให้ความหมายไว้ว่า ความเข้าใจและความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อความงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะ^{๒๑}

นอกจากนั้น ในความหมายทั่วไปคำว่า สุนทรียภาพ มักจะใช้ร่วมกับคำว่า ความสวยงาม (Beauty) แม้ว่าความสวยงามเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ แต่ในสาขาวิชานี้ ถือว่า สุนทรียภาพมีความหมายกว้างและครอบคลุมมากกว่า กล่าวคือนักสุนทรียศึกษามีความเห็นว่างานสุนทรียภาพอาจจะไม่ใช่ความสวยงามเพียงอย่างเดียว ความเศร้าโศก (Tragic) ความน่าเกลียด (Ugly) ความขบขัน (Comic) และความน่าพิศวง (Sublime) ก็ทำให้เกิดอารมณ์สุนทรียได้เช่นเดียวกัน รวมถึงลักษณะของอารมณ์หรือความรู้สึกน่าสนใจ (interested) ความไม่น่าสนใจ (disinterested) ความเพลิดเพลินใจ (pleasure) กิเลสใจ (empathy) ติမ်ตัว (attention span)^{๒๒}

อนึ่ง ประสบการณ์ทางด้านนี้อาจกล่าวโดยสรุป คือ ประสบการณ์เกี่ยวกับความงาม ซึ่งประสบการณ์นี้จะค่อยๆ สรุปรวบยอดเป็นบรรทัดฐานในการสร้างงานศิลปะ การที่บุคคลได้สัมผัสประสบการณ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์จนก่อให้เกิดสุนทรียธาตุในสำนึกแล้ว ย่อมมิใช่เรื่องลำบาก หากเขาจะถ่ายทอดสร้างสรรค์ศิลปกรรมโดยการกลั่นกรองประสบการณ์พื้นฐานที่สัมผัสไว้ ซึ่งประสบการณ์ทางด้านสุนทรียศาสตร์นั้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นอยู่โดยทั่วๆ ไปในชีวิตประจำวันของมนุษย์ และแทรกซึมอยู่ในมนุษย์ภาวะทุก ๆ คนด้วยความงามหรือสุนทรียธาตุนั้นจะปรากฏแฝงปนอยู่ในทุกสถานะ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ในศิลปกรรม หรือในทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ถือว่ามิใช่สุนทรียธาตุได้จะต้องเป็นผู้ที่มีธาตุศิลปิน (artistic elements) เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการสร้างจิตรกรรม มิใช่เพียงเพื่อเสนอความงามในรูปทรงของสีเส้นต่างๆ หรือเพียงแค่ลอกแบบวัตถุธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

^{๒๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๒๕, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค, ๒๕๔๕), หน้า ๘๒๓.

^{๒๒} ทวีเกียรติ ไชยงยศ, สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๘.

อนึ่ง การที่ชาตศิลป์มีปรากฏอยู่ในจิตรกรรมที่สร้างขึ้น โดยอาจจะตั้งใจหรือไม่ ตั้งใจสอดแทรก แต่จะปรากฏให้ประจักษ์เสมอทำให้ผลงานจิตรกรรมที่ถ่ายทอดรูปแบบของวัตถุ ธรรมชาติ แตกต่างไปจากการบันทึกรูปแบบด้วยการถ่ายภาพ เนื่องจากการถ่ายภาพต้องใช้วัตถุ แท้ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อจับภาพแสดงเนื้อหาที่ต้องการด้วยการจับมุมมองภาพ กระยะทางให้ได้ สัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งเปิดโอกาสให้สร้างสรรค์ได้น้อยมาก ส่วนภาพจิตรกรรม หากจิตรกร สามารถจับเทคนิคในการสร้างภาพลวงตาให้เกิดมิติที่ ๓ ได้แล้ว ก็มีทางพลิกแพลงสร้างสรรค์ อย่างพิสดารได้อย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น การพลิกแพลงสร้างสรรค์นั้นจะปรากฏมีอารมณ์ความรู้สึก นึกคิด ความฝัน จินตนาการ ฯลฯ อันเป็นชาตศิลป์ของแต่ละบุคคลปรากฏให้ประจักษ์อยู่เสมอ ส่วนการถ่ายทอดอารมณ์ที่เป็นชาตศิลป์นั้น เป็นการแสดงอารมณ์ทางด้านจิตวิสัยให้รู้ว่าจิตรกรมี ปฏิภาณหรือมีความรู้สึกในทางสุนทรียะต่อวัตถุที่แสดงถ่ายทอดนั้นอย่างไร นับว่าการแสดง อารมณ์ที่เป็นศิลป์ มิใช่แต่เพียงมุ่งถ่ายทอดทางรูปธรรมเท่านั้น ยังต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับเจตนา หรือความตั้งใจในการปรุงแต่งเรื่องราว โดยอาจสอดแทรกความรู้สึกนึกคิด ความหลังความใฝ่ฝัน ลงไปในรูปธรรมที่ถ่ายทอดด้วย^{๒๓}

จะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่ง มีความสนใจที่จะศึกษาถึงสุนทรียภาพที่ ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังวัดสระแก้ว เพื่อให้ตนเข้าถึงความลึกซึ้งของความหมายที่แท้จริงว่า ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์อย่างใดในการเขียนภาพแต่ละภาพขึ้นมา เพื่อสื่อให้แก่บุคคลอื่นได้ทราบ และสามารถสอดแทรกคติธรรม ข้อคิดสอนใจต่างๆ ไว้ในภาพเหล่านั้น และหากพิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นภาพไม่ใช่แต่จะให้เห็นเพียงความงามเท่านั้น แต่ยังได้ให้คุณค่าในแง่ของจิตใจ ความสุขที่ เกิดจากการนำคติธรรมต่างๆ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตน เช่น ภาพคนตกรถถูกนายนิรย บาลทรมานด้วยวิธีการต่างๆ และภาพคนที่ทำบุญสุนทรแล้วได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์เป็น เทวดามีความสุข ปราศจากทุกข์ร้อนใจ เป็นต้น สุนทรียภาพเหล่านี้ สื่อให้ผู้ได้ชมต้องนำไป พิจารณาและเข้าใจถึงความจริงในแต่ละภาพที่ผู้เขียนแฝงไว้ด้วยคติธรรมเป็นสิ่งที่เตือนใจให้ทำ ความดี ละเว้นความชั่วทั้งปวง โลกมนุษย์ก็จะอยู่กันอย่างสันติสุข แม้ว่าจะเป็นเพียงโลกในอุดมคติ

^{๒๓} นายฉัตร สืบสำราญ, “การคงอยู่ของพุทธศาสนาในการรับรู้ของชาวบ้านจากภาพจิตรกรรม ฝาผนังลิมวัดท่าเรือ บ้านหนองหว้า ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์”, *ปริญาศิลปศาสตรมหา บัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

ก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่ผู้เขียนได้พยายามอธิบายออกมาทางภาพจิตรกรรมฝาผนังที่บรรจงเขียนอย่าง ประณีต^{๒๔}

๔.๕ คุณค่าด้านการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังของชุมชน

การปฏิบัติงานทางเทคนิคการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังมีขั้นตอนดังนี้คือ การสำรวจ การวิเคราะห์ด้านวิทยาศาสตร์และวิจัยปัญหาของความชำรุด การค้นคว้าคุณสมบัติและคุณค่าของ จิตรกรรม การทดลอง และการดำเนินการอนุรักษ์ซึ่งแบ่งเป็นงานด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่การ บูรณะปฏิสังขรณ์โครงสร้างอาคาร การป้องกันควบคุมความชื้น และงานด้านจิตรกรรม ได้แก่การ บันทึกลักษณะการตรวจสภาพจิตรกรรม การทำความสะอาด การจำกัดเกลือในฝาผนัง การผิวก ขึ้นสีการเสริมความมั่นคงของฝาผนัง การเขียนสีซ่อม และการอาบผิวจิตรกรรม^{๒๕}

จะเห็นได้ว่าชุมชนให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังต่างๆ เป็นอย่าง ดี กล่าวคือ ไม่อนุญาตให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เข้าไปภายในอุโบสถโดยไม่มีเจ้าหน้าที่ของวัด สระแก้ว หรือตัวแทน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอก เข้าไปทำลายภาพ หรือจับต้องโดย อาจจะทำให้ภาพนั้นเลือนหายไปหรือชำรุด เพราะเป็นภาพที่เก่าแก่มากกว่า ๑๐๐ ปี นอกจากนั้น ชาวบ้านวังคูณ ยังให้ความร่วมมือกับคณะเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรที่ออกไปตรวจเยี่ยมและบูรณะ คูณภาพเหล่านี้ให้คงอยู่เท่าที่จะอำนวยความสะดวกให้ได้^{๒๖}

๔.๖ สรุป

จิตรกรรมฝาผนังวัดสระแก้ว บ้านวังคูณ จัดได้ว่า เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าในด้านต่างๆ คือ คุณค่าด้านคติธรรม เช่น สอนให้คนรู้จักประกอบกรรมดีละเว้นจากกรรมชั่ว สอนให้รู้จักการ เสียสละสิ่งของเป็นสาธารณะประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัวหรือเอารัดเอาเปรียบต่อสังคม ไม่ ทำลายคนอื่น รู้จักการปกครองตนเองอย่างมีคุณธรรมตามหลักทศพิธราชธรรมในเรื่องมหา

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายจารึก วิไลแก้ว, ผู้อำนวยการศิลปกรที่ ๕ ขอนแก่น, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔

^{๒๕} กองโบราณคดี, ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมคติดี, สรุปผลการสัมมนา เรื่องการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและการอนุรักษ์พระพุทธรูป, (กรุงเทพมหานคร : กองโบราณคดี, ๒๕๓๓), หน้า ๓.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายจารึก วิไลแก้ว, ผู้อำนวยการศิลปกรที่ ๕ ขอนแก่น, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เวสสันดรชาดก นอกจากนั้น บุคคลพึงรู้จักถึงคุณค่าต่อประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เช่น ประเพณีทำบุญพระเวศ บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน เพื่อเสริมสร้างสติให้แก่ตนและช่วยเหลือจรรโลงสังคมชาวพุทธให้อยู่อินมั่งคั่ง คุณค่าต่อสังคมและชุมชนบ้านวังคุณ คือ ทำให้ชาวบ้านรู้จักรักใคร่สมัครสมานสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันในการทำบุญแต่ละอย่างนั้น ทำให้ชาวบ้านรู้จักคุณค่าด้านสุนทรียภาพ เช่น ภาพสวยงามวิจิตรแฝงด้วยคติธรรมต่างๆ สอนใจแก่ผู้ได้เข้าไปดูชมและมีคุณค่าต่อจิตใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาพต่างๆ ให้คุณค่าด้านมโนธรรมสำนึกแก่บุคคลให้รู้จักแยกแยะความดีและความชั่ว มิใช่ดูแต่ภาพสวยงามเพียงด้านเดียว สุดท้ายทำให้รู้จักคุณค่าด้านการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังของชุมชน คือ การไม่ทำลายภาพ ไม่ขีดเขียนสิ่งใดๆ ลงไปในภาพนั้นอีก ขณะเดียวกัน เมื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังชำรุดเสียหายเพราะมีอายุเก่าแก่ ก็รีบแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล เช่น แจ้งให้เจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรทราบ เพื่อจะได้อนุรักษ์บำรุงรักษาภาพเหล่านั้นไว้นานเท่านาน เป็นสมบัติของหมู่บ้านและเป็นสมบัติของชาติ